

Plenum

Tisdag 10.12.2024 kl. 14.00—21.54

6. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av bygglagen och till vissa lagar som har samband med den

Lagmotion med förslag till lag om ändring av 17 § i bygglagen

Lagmotion med förslag till lag om ändring av 180 § i bygglagen

Regeringens proposition RP 101/2024 rd

Lagmotion LM 20/2024 rd

Lagmotion LM 21/2024 rd

Utskottets betänkande MiUB 15/2024 rd

Första behandlingen

Talman Jussi Halla-aho: Ärende 6 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger miljöutskottets betänkande MiUB 15/2024 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslagen. — Allmän debatt. Ledamot Krista Mikkonen, varsågod.

Debatt

21.14 **Krista Mikkonen vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen tämän hallituksen esityksen rakentamislain muuttamisesta. Sen ohessa käsiteltiin myös lakialoite laiksi rakentamislain 17 §:n muuttamisesta ja lakialoite laiksi rakentamislain 180 §:n muuttamisesta.

Tämän esityksen ensisijaisena tavoitteena on tehdä rakentamislakiin hallitusohjelman mukaiset korjaukset ennen kuin se astuu voimaan ensi vuoden alussa. Esityksen keskeiset muutosehdotukset liittyvät hallinnollisen taakan ja byrokratian keventämiseen. Lisäksi lakiin sisällytetään rakennuslupien käsittelyaikatakuu, ja päävastuullista toteuttajaa koskevat säännökset kumotaan rakentamislainsäädännössä. Esittelen nyt tarkemmin merkittävimmät muutokset, mitä tällä esityksellä tehdään siihen rakentamislakiin, jonka oli määrä tulla voimaan ensi vuoden alusta.

Ensin ilmast selvitys ja materiaaliselostus. Tällä lailla supistettaisiin ilmast selvityksen laatimisvaatimusta. Sitä ei vaadittaisi muun muassa pientaloilta eikä rakennusten korjaus- ja laajennustöiden yhteydessä. Soveltamisrajaus on merkittävä kustannuksia vähentävä toimi. Lisäksi rakennuksen ja rakennuspaikan ilmast selvitys tulisi laatia ja esittää vasta rakennuksen loppukatselmusta varten. Hiilijalanjäljen raja-arvon alittamista ei siis todennettaisi vielä rakentamislupavaiheessa, kuten aiemmassa laissa säädettiin, vaan vasta rakennuksen valmistuttua. Rakentamislainsäädännössä myös säädetään luvasta vähäiseen poikkeamiseen rakentamisluvan yhteydessä.

Myös materiaaliselostukseen liittyvää lainsäädäntöä kevennetään. Materiaaliseloste muutetaan rakennustuoteluetteloksi. Se pitää edelleen esittää rakennuslupavaiheessa, ja se

Punkt i protokollet PR 131/2024 rd

tulee päivittää keskeisten muutosten osalta rakennuksen loppukatselmusta varten. Rakennustuoteluettelon laatimisvelvoite supistuu vastaavasti kuin ilmastaselvitys. Rakennustuoteluettelon sisällön laajuus säädetään asetuksella pääpiirustustasoon, ja se sisältää materiaalien sijasta tiedot rakennuksessa käytettävistä tuotteista.

Ilmastaselvitykseen ja hiilijalanjäljen esittämiseen liittyvien muutosten on nähty keventävän rakennusalan hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Toisaalta se heikentää rakennusalan ohjausta vähähiilisyysnäkökulmaa. Materiaaliselosteen korvaaminen pääpiirteisemmällä rakennustuoteluettelolla voi vaikeuttaa rakennusten elinkaaren pidentämisen ja kiertotalouden tavoitteita. Vähähiilisyysnäkökulman osalta pidetään ongelmallisena myös sitä, että hiilijalanjäljen raja-arvon alittuminen kontrolloidaan vasta loppukatselmusvaiheessa, jolloin rakentamisessa tehtyihin olennaisiin ratkaisuihin on vaikeaa, ellei mahdotonta, vaikuttaa.

Vähähiilisyysnäkökulman yksityiskohtien osalta valiokunta kiinnittää huomiota kaukolämmön kohteluun rakennusten hiilijalanjälkiarvon laskennassa ja erityisesti kaukolämmön päästökertoimiin. Valiokunta näkee, että paikallisten päästökertoimien käyttö vähähiilisuuden arvioinnissa antaa päästöistä valtakunnallista kerrontaa tarkemman kuvan, ja mietintö sisältääkin tähän liittyvän lausuman.

Sitten iso muutos on puhtaan siirtymän sijoittamislupa, sillä tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uudesta puhtaan siirtymän teollisuushankkeiden rakentamista vauhdittavasta sijoittamisluvasta. Sen myötä hankkeen sijoittamiseen liittyvä tarkastelu voidaan tehdä sijoittamisluvalla ilman asemakaavaa tai yleiskaavaa. Puhtaan siirtymän sijoittamisluvalla on tarkoitus ohittaa kaavoitus ja siten nopeuttaa puhtaan siirtymän hankkeiden toteuttamista.

Ympäristövaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että puhtaan siirtymän sijoittamisluvan myöntämisen edellytyksissä tulevat huomioitavaksi erityiset suojeltavat ympäristöt ja intressit. Hankkeen ympäristövaikutukset on arvioitava ja niistä on esitettävä selvitys.

Sijoittamisluvan ulkopuolelle jäävät tuuli- ja aurinkovoimainvestoinnit, sillä näihin liittyvistä yleiskaavoista on tarkoitus säätää alueidenkäyttölaissa. Sen sijaan sijoittamisluvan piiriin otettiin sellaiset datakeskukset, joiden tuottamasta hukkalämmöstä pääosa hyödynnetään.

Esityksessä ehdotetaan myös selvennettäväksi rakentamisluvan suhdetta rakennusjärjestykseen siten, ettei kunnallisella rakennusjärjestyksellä voida muuttaa rakentamislainsäädättyä luvanvaraisuuden rajaa. Eli lupakynnys tulee laista, ja sen tiukempia vaatimuksia ei voi antaa paikallisesti.

Purkamiseen liittyen: Laissa helpotetaan rakennusten purkamista siten, että jatkossa rakennuksen voi purkaa, jos rakennuksen suojelu ei perustu lakiin eikä kaava estä purkamista. Lisäksi kunta voi myöntää luvan purkaa asemakaavalla suojellun, kunnan tai kuntaomistuksen omistaman rakennuksen, jos rakennus ei ole enää teknisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti korjattavissa eikä se ole valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä ja purkumateriaali menee uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen.

Sitten valitusoikeuden rajaamisesta. Esityksellä puututaan valitusoikeuteen siten, että ely-keskuksen valitusoikeus palautetaan rakentamislakia edeltävän ja yhä voimassa olevan maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseksi. Museoviranomaisen valitusoikeudesta luovutaan muiden kuin valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien kohteiden osalta. Valitusoikeus poistetaan yhdistyksiltä, joiden toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen tai rakennetun ympäristön laatuun vaikuttaminen. Lisäksi ympäristöjärjestöjen va-

Punkt i protokollet PR 131/2024 rd

litusoikeutta rajataan vain hankkeisiin, joihin sovelletaan yva-lakia. Valitusoikeuksien ka-
ventamisen perusteena on byrokratian vähentäminen.

Esityksessä ehdotetaan myös, että rakennusvalvontaviranomaiselle säädetään kolmen
kuukauden määräaika ratkaista rakentamislupahakemus. Poikkeuksellisen vaativan raken-
tamishankkeen rakentamislupahakemus ja puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemus on
ratkaistava kuuden kuukauden kuluessa. Jos määräaikaan ei päästä, rakennuslupamaksua
on alennettava. Kolmen tai kuuden kuukauden määräajan kulumisen alkaa vasta siitä het-
kestä, kun rakentamislupahakemus liitteineen on toimitettu rakennusvalvontaviranomai-
selle siinä määrin täydellisenä, että hakemuksen käsittely on mahdollista.

Lisäksi lakiin sisältyy muutamia muita muutosesityksiä, muun muassa edellisessä laissa
olleen päävastuullisen toteuttajan toteuttamisvastuun kumoaminen, kevennettyjen raken-
tamis- ja kaavamääräysten kokeilulain vakinaistaminen ja ulottaminen koko maahan sekä
kunnan rakennusvalvontaviranomaisten oikeus siirtää toimivaltaansa viranhaltijalle.

Kuulemisissa tuli esille vakava huoli siitä, että rakentamislain voimaantullessa vuoden
25 alussa ei ole riittävästi rakentamislain kelpoisuusvaatimukset täyttäviä suunnittelijoita
ja työnjohtajia. Huoleen vastatakseen ympäristövaliokunta tekikin tarkennuksia liittyen
kelpoisuuksiin ja niihin liittyviin siirtymäaikoihin. Tarkoituksena on, että kahden vuoden
siirtymäajan puitteissa suunnittelijat ja työnjohtajat ehtivät saada rakentamisen suunnitte-
lu- tai työnjohtotehtävissä toimivien pätevyyden osoittamisesta annetun lain mukaiset pä-
tevyystodistukset. Siirtymäsäännöksen nojalla kelpoisen suunnittelijan tai työnjohtajan
suunnittelu- tai työnjohtotehtävä saattaa kuitenkin olla kesken vuoden 2027 alussa. Tarkoi-
tuksena on, ettei suunnittelijan tai työnjohtajan tarvitse hakea pätevyystodistusta kesken
olevien hankkeiden loppuun saattamista varten, vaan kelpoisuus säilyy kyseisen suunnit-
telu- tai työnjohtotehtävän päättymiseen saakka. Uusien hankkeiden aloittamisen sen si-
jaan ei pidä olla mahdollista 1.1.27 jälkeen, vaan kelpoisuuden osoittamista varten tarvi-
taan pätevyystodistus.

Mietintö ei ollut yksimielinen, ja siihen liittyy vastalause, joka sisältää pykälämuutos-
esityksiä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

21.23 Juha Hänninen kok: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esittämä rakentamis-
lain korjaussarja on askel oikeaan suuntaan. Tällä uudistuksella puretaan tarpeetonta byro-
kratiaa, nopeutetaan lupaprosesseja ja annetaan sekä yksityishenkilöille että yrityksille pa-
remmat mahdollisuudet toteuttaa rakennushankkeita.

Yksi keskeisimmistä uudistuksista on rakennuslupakäsittelyn aikatakuu. Uudistuksen
myötä useimmat rakennusluvut on käsiteltävä enintään kolmessa kuukaudessa. Viivästyk-
sestä seuraa kunnille rahallinen sanktio. Lupahakemuksiin vaadittavien tietojen laajuutta
rajataan, ja rakennusvalvonta voi pyytää lisäselvityksiä vain erikseen perustelluista syistä.
Tämä keventää hallinnollista taakkaa ja vähentää turhaa työkuormaa sekä hakijoilta että vi-
ranomaisilta.

Arvoisa puhemies! Rakentamisen korjaussarja vastaa pienrakentajien huoliin. Pientalo-
jen osalta ilmastonselvitykset ja materiaaliselostusten vaatimukset poistuvat. Tämä on esi-

Punkt i protokollet PR 131/2024 rd

merkki siitä, miten norminpurku voi helpottaa kansalaisten elämää ja samalla tukea kestävästä rakentamisesta.

Uudistuksella on myös merkittävä vaikutus teollisuusinvestointeihin. Puhtaan siirtymän sijoittamislupa mahdollistaa suurten hankkeiden, kuten akkutehtaiden ja vetyhankkeiden, toteuttamisen ilman vuosia kestävästä kaavoitusprosessista. Tämä on elintärkeää, jotta Suomi voi pysyä kilpailukykyisenä kansainvälisillä markkinoilla ja houkutella tänne uusia investointeja.

Arvoisa puhemies! On tärkeää korostaa, että tämä lakiuudistus ei ole pelkästään tekninen muutos vaan myös merkittävä mahdollisuus kunnille. Kunnilla on nyt tilaisuus kehittää omia prosessejaan entistä asiakaslähtöisemmiksi ja tehokkaammiksi. Nyt kunnilla on tilaisuus tarkastella kriittisesti omia toimintamallejaan ja poistaa mahdollisia pullonkauloja, jotka ovat aiheuttaneet viivytyksiä tai tarpeetonta byrokratiaa.

Kuntien rakentamispalvelut ovat suorassa yhteydessä siihen, kuinka houkuttelevina asuinpaikkoina ja yritysympäristöinä ne näyttäytyvät. Kun rakennusprosessi sujuu mutkatonta ja ennustettavasti, kunnat voivat houkutella uusia asiakkaita, yrityksiä ja investointeja. On selvää, että modernit ja hyvin toimivat palvelut luovat kunnille kilpailuetua ja tukevat niiden elinvoimaa pitkällä aikavälillä.

Rakentamislain korjaussarja on esimerkki vastuullisesta ja järkevästä politiikasta, joka keventää sääntelyä ja tuo helpotusta niin yksityisille kuin yrityksille. Näin edistämme myös talouskasvua, asumisen edellytyksiä ja yhteiskunnan kehitystä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto, olkaa hyvä.

21.27 Pinja Perholehto sd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on nimetty niin kutsutuksi korjaussarjaksi, mutta todellisuudessa se on ehkä vähän lähempänä sitä, kun yrittäisi paikata vuotavaa venettä rei'ittämällä sen pohjaa uudestaan. Tämä esitys ei korjaa mitään tunnistettuja haasteita vaan jopa syventää niitä sekä tuo mukanaan uusia epäselvyyksiä ja riskejä. On ylipäätään hieman eriskummallinen valinta puskea läpi näin pitkää litanian kriittistäkin palautetta saaneita muutoksia lakiin, joka noin ylipäätään ei ole vielä edes uudistetussa muodossaan ehtinyt astua voimaan.

Ajattelin, että teen joitakin nostoja, joita myös ympäristövaliokunnan käsittelyn aikana asiantuntijatkin tunnistivat haasteiksi ja joihin viittaamme myös omassa vastalauseessamme. Ennen sitä mainitsen kyllä myös siitä, että tämänkin hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä nähtiin hieman poikkeuksellinen menettely, jossa valiokunta äänestettyään asiasta päätyi yhdistämään tähän käsittelyyn lakialoitteita, jotka ovat saaneet vain joitakin allekirjoituksia. Rakentamislain kokonaisuus oli jo valmiiksi aika valtava, ja nyt sitä laajennettiin entisestään kiireellä. Ei tällainen käytäntö ole kovin tavanomainen eikä ehkä kovin hyväkään, sillä niin merkittävässä muutoksissa kuin nyt esimerkiksi valitusoikeuksien rajaaminen on ja tämän tyyppisissä kysymyksissä pitää olla jokaisella valiokuntakäsittelyn aikana myös kokemus siitä, että näistä asioista ehditään kuulla asiantuntijoita ja käsittely tehdä perusteellisesti, sillä se on omiaan lisäämään esityksen laatua ja myös osaltaan ehkä hyväksyttävyyttä.

Mutta itse asiaan. Joitakin nostoja tästä hallituksen esityksestä ja vastalauseestamme:

Ensinnäkin rakennusjärjestyksen osalta esitetään muutoksia, jotka käytännössä vievät kunnilta työkaluja ohjata paikallista rakentamista. On käsittämätöntä, että esimerkiksi paloturvallisuuden, tulvasuojelun tai maisemaan sopeutumisen kaltaiset kysymykset voivat

Punkt i protokollet PR 131/2024 rd

jatkossa jäädä hyvin heikolle, tai vähintäänkin aiempaan nähden heikolle, ohjaukselle. Kunnilla pitäisi jatkossakin olla valta varmistaa, että niiden alueilla rakentaminen tapahtuu esimerkiksi alueellinen hyväksyttävyyden, erilaisten alueiden erityispiirteet sekä luontoarvot huomioiden.

Tässä laissa ei kuitenkaan nyt yksiselitteisesti todeta, että rakennusjärjestyksellä voisi määrätä myös muiden kuin rakentamislupaa edellyttävien kohteiden ominaisuuksista, vaan tämän hallituksen esityksen myötä ilman rakentamislupaa voisi jatkossa rakentaa esimerkiksi pientuulivoimalan keskelle asuinalueella. Tässä sääntelyssä alle 30 neliömetriä suuret, tai pienet, rakennelmat sekä esimerkiksi alle 30 metriä korkeat mastot eivät vaadi enää lupaa samalla tavalla, joten käytännössä jos haluat 29 metriä korkean tuulivoimamaston omalle pihalle rakentaa, voit niin tehdä. Tai jos rakennusjärjestyksen merkitys tosiaan esitetyllä tavalla heikkenee, niin kunnilla on tietenkin sitten kaavoituksella jatkossakin mahdollisuus näihin puuttua, mutta se aiheuttaa ketjureaktion, jossa yleis- ja/tai asemakaavoja joudutaan tarkistamaan näitä lupakynnyksen alle jääviä rakentamisia koskien. Nykyjärjestelmässähän näin yksityiskohtaista sääntelyä ja kaavoitusta ei ole ollut tarpeen tehdä, koska yleiset määräykset on voitu sisällyttää rakennusjärjestyksiin ja huomioida luvituksen yhteydessä.

Muina nostoina vastalauseestamme ensinnä hiilijalanjälki, jonka osalta hallituksen esitys tekee vähähiilisyydestä nyt lähinnä muodollisuuden. Jos ilmastaselvityksiä ei edellytetä rakentamisluvan yhteydessä vaan vasta rakennuksen valmistuessa, toiminnasta ja rakentamisesta tulee aika epäloogista, ja käytännössä on mahdotonta korjata valmiiden rakennusten ympäristövaikutuksia kustannustehokkaasti.

Toinen keskeinen asia ja haaste liittyy suojeltujen rakennusten purkamiseen. Tässä esitetään merkittäviä muutoksia, useampien valiokunnankin kuulemien asiantuntijoiden mielestä sellaisia muutoksia, jotka ovat omiaan heikentämään kulttuuriperinnön ja historiallisesti arvokkaiden kohteiden suojelua.

Lisäksi tässä niin kutsutussa korjaussarjassa valitusoikeus rakentamisluvasta ja purkamisluvasta poistetaan myös rekisteröidyltä yhteisöiltä, joiden toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen tai rakennetun ympäristön laatuun vaikuttaminen. Tämähän siis rajaa käytännössä tätä oikeutta vaikuttaa purkamislupaan eli valittaa siitä hyvin merkittävällä tavalla, jolloin kunnan jäsenellä ei jatkossa ole edes osana yhteisöä oikeutta näistä valittaa.

Puhemies! Muun muassa näihin edellä läpikäymiini asioihin pohjaten esitän vastalauseemme mukaiset pykälämuutosesitykset.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Elo, olkaa hyvä.

21.32 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys rakentamislain niin kutsutuksi korjaussarjaksi on todella masentavaa luettavaa. Tällä esityksellä heikennetään vaatimuksia rakentamisen vähähiilisyydestä, helpotetaan suojeltujen rakennusten purkamista ja kavennetaan kansalaisten valitusoikeuksia. En ole ollut tätä nyt valiokunnassa käsittelemässä, mutta olin viime kaudella ympäristövaliokunnan varapuheenjohtajana käsittelemässä silloista varsin laajaa rakentamislakipakettia, ja voin vakuuttaa, että sitä työtä tehtiin silloin huolella.

Rakentamislaki on valtavan tärkeä, sillä se määrittää, miten meillä Suomessa seuraavat vuosikymmenet rakennetaan. Tavoitteena edellisellä hallituksella oli vähentää rakentami-

Punkt i protokollet PR 131/2024 rd

sen ilmastovaikutuksia, parantaa rakentamisen laatua, edistää kiertotaloutta sekä turvata arvokkaita rakennuksia ja kulttuuriympäristöjä. Nykyinen tapamme rakentaa ei ole kestävä. Rakentaminen kuluttaa valtavasti luonnonvaroja ja energiaa sekä tuottaa suuria määriä jätettä. Aivan liian moni rakennus päättyy ennen aikojaan purkuun heikon kunnan takia tai yksinkertaisesti siksi, että rakennus ei vastaa alkuperäistä käyttötarkoitusta ja purkaminen tulee halvemmaksi kuin rakennuksen käyttötarkoituksen muutos — usein purkujäte kuskataan kaatopaikalle. Edellinen hallitus otti vihreän ympäristöministerin johdolla ilmastopäästöjen vähentämisen ja kiertotalouden ensi kertaa kattavasti osaksi rakentamislainsäädäntöä. Nyt Orpon hallitus heikentää näitä säädöksiä ennen kuin ne ovat edes ehtineet astua voimaan.

Hallituksen esityksen keskeisimmät muutokset, joita perustellaan byrokratian vähentämisellä, liittyvät ilmastoselvitykseen ja materiaaliselostuksen soveltamisalan supistamiseen. Ilmastoselvitys ja hiilijalanjäljen raja-arvot eivät koskisi enää erillispientaloja, siirtokelpoisia rakennuksia eivätkä pienimpiä varistorakennuksia, uimahalleja tai jäähalleja. Myöskään laajamittaisilta korjauksilta ei enää edellytettäisi ilmastoselvitystä. Tämä vie rakennusalan ilmastotoimia aivan väärään suuntaan.

Vastaava vesitys tapahtuu rakennusten purkamisen osalta. Kun rakentamislakia säädettiin, pidimme huolta siitä, että vaikka rakentamislaki ohjaa purkujätteen hyötykäyttöön, se ei kannusta rakennusten purkamiseen. Nyt Orpon hallitus on heikentämässä asemakaavan roolia rakennuksen suojelussa siten, että kunnilla olisi mahdollisuus myöntää lupa asemakaavalla suojellun rakennuksen purkamiseen. Vaarana on, että tämä vahvistaa edelleen käytäntöä, että suojeltujen rakennusten kunnossapito laiminlyödään, jotta ne saataisiin huonokuntoisina purkaa. Tästä meillä on liian monia esimerkkejä myös kotikaupungistani Espoosta.

Olen todella pettynyt myös siihen, että viime hallituksen huolella viilaamat pykälät rakentamisen laadun parantamiseksi ja vastuiden selkiyttämiseksi ollaan nyt poistamassa — kokonaisvastuun rakentamisen virheistä pitäisi olla pääurakoitsijalla — ja mitään rakentamisen laatua varmistavaa korvaavaa sääntelyä Orpon hallitus ei tuo tilalle. Tämä on räikeä osoitus tempoilevasta sääntelyohjauksesta, joka ei ole vastuullisten toimijoiden etu.

Arvoisa puhemies! Vielä noston esiin puhtaan siirtymän sijoittamisluvan, joka on täysin uusi ja vaikutuksiltaan osin vaikeasti ennakoitava alueidenkäytön suunnittelun väline. Jaan ajatuksen siitä, että vihreän siirtymän hankkeita on edistettävä ripeästi ja sujuvasti osana siirtymistä kestäväan yhteiskuntaan. Samalla on kuitenkin varmistettava, että vihreän siirtymän hankkeet eivät heikennä ympäristön tilaa paikallisesti ja että haitalliset luontovaikutukset minimoidaan.

Kaavoitus on osoittautunut kestäväksi ja avoimeksi valmisteluprosessiksi, jossa eri vaikutukset arvioidaan kattavasti ja asukkaita kuullaan asianmukaisesti. Kaavoituksen keskeinen tehtävä on sovittaa yhteen erilaisia maankäyttötarpeita, ja tästä periaatteesta on uudessa lupamuodossakin pidettävä kiinni.

Huolia lisää se, että hallitus on kaventamassa kansalaisyhteiskunnan sekä ely-keskusten ja museoviranomaisten valitusoikeuksia. Kun viime kaudella kävimme läpi valitusoikeuksien muutostarpeita, selkeä johtopäätös oli, että viranomaiset eivät valita turhaan vaan harkiten ja menestyvät silloin varsin usein, ja silloinkin, kun valitukset eivät menesty, syntyy tärkeitä ennakkotapauksia. Valitusoikeuksien kaventamisen sijaan olisi ollut perusteltua keskittyä perusteettomien valitusten karsimiseen ja valitusten käsittelyresurssien riittävyyden turvaamiseen.

Punkt i protokollet PR 131/2024 rd

Arvoisa puhemies! Hallitus perustelee näitä muutoksia byrokratian purkamisella. Tämän sinänsä ihan tavoiteltavankin perustelun hinta on kuitenkin liian kova. Tämä esitys osoittaa, että hallituksen tärkein tavoite todella on sääntelyn purkaminen vaikutuksista välittämättä. Hallitukselta puuttuu ymmärrys siitä, että rakentamisen laatu ja kestävyys edellyttävät fiksua sääntelyä, ja tämä nyt täällä tapahtuu ympäristöministeri Mykkäsen vahtivuorolla.

Tämän hallituksen esityksen keskeiset epäkohdat on koottu ympäristövaliokunnan mietinnön vastalauseeseen, jossa vihreät ovat mukana. Kannatan näin ollen edustaja Perholehdon tekemiä esityksiä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

21.38 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Hallitus on esittänyt rakentamislain muuttamista hyvin perustavanlaatuisilta osin — näin tilanteessa, jossa edellisen hallituksen säätäämä rakentamislain muutos ei ole ehtinyt vielä edes astua voimaan. Tämä on hyvin poikkeuksellinen menettelytapa ja huono menettelytapa siksi, että se heikentää toimintaympäristön ennakoitavuutta niille tahoille, erityisesti esimerkiksi kunnille, joita rakentamislainsäädäntö koskettaa. Tämän lisäksi uuden esityksen tosiasiallisten vaikutusten arviointi suhteessa tähän niin kutsuttuun vanhaan lainsäädäntöön jää käytännössä mahdottomaksi, koska emme ole päässeet näitä aiemman lain vaikutuksia koskaan arvioimaan.

Ja mitä tähän hallituksen esityksen sisältöön tulee, niin se on surullista luettavaa niin ilmaston, kiertotalouden, suomalaisen rakennusperinnön säilymisen kuin myös kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien kannalta. Hallitus on supistamassa ilmastoselvityksen ja tarkan materiaaliselosteen laatimisvelvoitetta siten, että niitä ei tarvitse esittää esimerkiksi pientalojen ja laajamittaisten korjausten osalta. Tässä jätetään siis erittäin iso osa rakentamisen päästöistä sääntelyn ulkopuolelle. Lisäksi ilmastoselvitys on laadittava ja esitettävä vasta rakentamishankkeen toteutuksen jälkeen, ja materiaaliseloste korvataan pääpiirteisellä rakennustuoteluettelolla. Nämä muutokset eivät ole linjassa ilmastotavoitteiden ja kiertotalouden edistämisen tavoitteiden kanssa.

Toinen iso heikennys tehdään museoviranomaisten, ely-keskusten ja järjestöjen valitusoikeuksiin koskien rakentamis- ja purkamislupia. Rakennussuojelun kohteena olevien, paikallisesti merkittävien rakennusten suojelu vaarantuu, kun museoviranomaisten muutoksenhakuoikeuksia rajataan. Yksilöiden vaikuttamismahdollisuudet rakennettuun kulttuuriympäristöön poistuvat käytännössä kokonaan järjestöjen valitusoikeuden rajaamisen myötä. Samalla hallitus haluaa helpottaa asemakaavalla suojeltujen rakennusten purkamista. Tämä on täysin väärä suunta. Vaarana on, että tämä tulee voimistamaan jo nyt havaittavaa ilmiötä, jossa suojeltujen rakennusten kunnossapitovelvollisuus laiminlyödään kohteen suojeluarvojen menettämisen nopeuttamiseksi, koska tämä johtaa purkamisluvan edellytysten täyttymiseen. Suomessa, jossa rakennuskanta on hyvin nuorta, jokainen vanha, suojelukohteeksi määritelty rakennus on tärkeä kulttuuri- ja rakennusperintömme säilymiseksi. Me toki tiesimme jo, että ilmastotoimet eivät ole hallitukselle prioriteetti, mutta luulisi edes tämän olevan myös hallitukselle tärkeää.

Lopuksi myös kannatan edustaja Perholehdon tekemää vastalauseen mukaista ehdotusta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Krista, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 131/2024 rd

21.41 **Krista Mikkonen vihr:** Arvoisa puhemies! Kun äsken käytin tuon esittelypuheen-vuoron ympäristövaliokunnan puheenjohtajan ominaisuudessa, niin nyt pidän tämän oman puheenvuoroni liittyen tähän lakiesitykseen.

Maapallon keskilämpötila on noussut viimeisen 50 vuoden aikana nopeammin kuin 2 000 vuoteen, ja hiilidioksidipitoisuudet ovat korkeimmillaan noin kahteen miljoonaan vuoteen. Ilmastotoimia siis tarvitaan lisää myös meillä Suomessa.

Orpon hallitus on nyt puolentoista vuoden ajan kertonut, että se aikoo tehdä ensi kevään ilmasto- ja energiastrategian yhteydessä päätöksiä ilmastotoimista. Tähän saakka se on keskittynyt heikentämään viime hallituksen tekemiä ilmastopäätöksiä — niin tässäkin esityksessä. Nyt heikennetään viime hallituksen säätämän rakentamislain ilmasto-ohjaavuutta.

Rakennuskanta on suurimpia päästöjen aiheuttajia ja rakentaminen tehokkaimpia sektoreita vähentää niitä. Meillä Suomessa rakentaminen, rakennusten lämmittäminen ja sähkönkäyttö aiheuttavat yli 30 prosenttia ilmastopäästöistämme, ja rakennuksissa käytetään lähes 40 prosenttia kokonaisenergiankulutuksesta. Suomessa rakennetaan vuosittain noin kahdeksan miljoonaa neliötä uutta kerrosalaa, siitä noin 45 prosenttia on asuinrakennuksia. Viimeisen 20 vuoden aikana uudisasuntotuotannon yksikköpäästöt ovat lisääntyneet ja asuntoihin sitoutunut hiilivarasto on pienentynyt. Siksi ei ole lainkaan yhdentekevää, millaista rakentamisen ohjausta tehdään.

Säätelyä rakentamisen päästöjen vähentämiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi tehdäänkin nyt EU:ssa ja Pohjoismaissa ja viime aikoina on tehty myös Baltiassa. Suomi on tehnyt paljon yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa, jotta rakentamiseen liittyvä päästövähennyssäätely on samassa linjassa. Ajatus on ollut, että tämä tekisi Pohjolasta rakennuslalle yhtenäisen toimintakentän ja helpottaisi alan yhteisiä vähähiilisen rakentamisen vientimahdollisuuksia. Suomen osalta näitä yhteisiä säännöksiä vietiin viime kaudella rakentamislakiin.

Nyt Orpon hallitus heikentää tätä elinkaari- ja päästöjen säätelyä tilanteessa, jossa ilmastotoimilla on yhä suurempi kiire. Velvoitetta ilmastaselvityksen tekemisestä supistetaan rakennustyyppien osalta, ja se poistetaan korjaus- ja laajentamiskäytöstä. Lisäksi selvitystä ei vaadita ennalta vaan vasta rakennuksen valmistuttua, jolloin mitään ei ole enää tehtävissä. Hallituksen esitys ei myöskään mahdollista sitä, että kunnat voisivat kunnallisessa rakennusjärjestyksessä asettaa tiukempia ilmastotavoitteita, joilla vauhdittaa omia ilmastotavoitteitaan.

Mielenkiintoista on, että siinä missä Orpon hallitus heikentää rakentamisen ilmastotoimia, Tanskassa niitä kiristetään. Ja se tehdään sen vuoksi, että alan toimijat sitä haluavat, sillä ne näkevät valtavan potentiaalin vähähiilisen rakentamisen osaamiselle ja haluavat olla myymässä näitä ratkaisuja maailmalle.

Omissa lausunnoissaan esimerkiksi Metsäbiotalouden tiedepaneeli, sahateollisuus ja puutuoteteollisuus nostivat esille sen, että lakimuutoksella heikennetään puurakentamisen edellytyksiä supistamalla ilmastaselvitysvaativuorot.

Arvoisa puhemies! Rakennusten pitkäikäisyyden vuoksi uudisrakentamisen päästöjen minimointi on tärkeää, mutta samaan aikaan on tärkeää uudistaa olemassa olevaa rakennuskantaa kestävästi. Tampereen yliopiston ja VTT:n selvityksen mukaan peruskorjaaminen on purkavaa uudisrakentamista tehokkaampi keino välttää päästöjen syntymistä lähivuosikymmeninä. Rakentamisen ohjauksessa ja kaavoituksessa tulisi kannustaa ensisijaisesti korjaamaan rakennukset purkamisen sijaan, mutta tässä lakiesityksessä sen sijaan hel-

Punkt i protokollet PR 131/2024 rd

potetaan purkamista. Jokaisen rakennuksen rakentamiseen ja ylläpitoon on investoitu valtavasti materiaalia, energiaa ja työtunteja. Kiertotalouden avulla näiden arvo säilytetään. Materiaalien uudelleenkäyttö säästää myös tuotannosta aiheutuvia ilmastopäästöjä ja vähentää neitseellisten luonnonvarojen tarvetta. Rakennusmateriaalien kiertotalouden edistämiseksi tarvitaan tietoa käytetyistä materiaaleista. Tämänkin osalta hallituksen esityksessä mennään heikompaan suuntaan. Vaatimus materiaaliselosteesta muutetaan yltäosoisemmaksi rakennustuoteluetteloksi ja sen soveltamisalaa supistetaan, mitkä heikentävät kiertotalouden edellytyksiä.⁷

Hallitus on myös heikentämässä merkittävästi valitusoikeutta liittyen niin rakentamiseen kuin purkamiseen ilman mitään kestäviä perusteita. Useat lausunnonantajat nostivat esille huolen liittyen niin kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksiin kuin viranomaisten kykyyn valvoa kulttuurisia ja historiallisia arvoja sekä yleistä etua. Valitusoikeuden rajaaminen on ristiriidassa perustuslaissa mainitun osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia edistävän tavoitteen kanssa.

Varsin hämmäntävää on myös se, että hallitus on rajaamassa valitusoikeutta sellaisilta yhdistyksiltä, joiden toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen tai rakennetun ympäristön laatuun vaikuttaminen. Yhtä lailla käsittämätöntä on ely-keskuksen ja museoviranomaisten valitusoikeuden rajaaminen vain valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviin rakennuksiin. Kuka siis jatkossa voi pitää paikallisesti merkittävien kulttuurihistoriallisten rakennusten puolta, kun sitä eivät voi tehdä viranomaiset eivätkä edes paikalliset kulttuuriperintöä vaalivat yhdistykset?

Yhtä lailla kummastusta aiheuttaa valitusoikeuden rajaaminen ympäristöjärjestöiltä vain sellaisiin hankkeisiin, jotka ovat merkitykseltään niin laajoja, että ne vaativat yva-vaikutusarvioinnin. Niin rakentamisluvat kuin lakiin tuotu uusi puhtaan siirtymän sijoittamislupa vaikuttavat merkittävästi ympäristöön ja luontoon myös sellaisessa rakentamisessa, mikä ei kuulu yva-lain piiriin. Siksi ympäristöjärjestöjen valituslupa on perusteltu, etenkin kun kunnan jäsenellä ei näihin valitusoikeutta ole.

Puhtaan siirtymän sijoittamisluvan osalta on tärkeää jatkossa seurata sen toimivuutta ja vaikutuksia ympäristön tilaan. Kaavoitusprosessin ohittaminen voi johtaa erilaisiin maankäytön ristiriitatilanteisiin. On hyvä, että ympäristövaliokunnan käsittelyssä sijoittamisluvan myöntämisen edellytyksiä tarkennettiin.

Ymmärrän hyvin tarpeen vauhdittaa erilaisia puhtaan siirtymän hankkeita. Samanaikaisesti meidän on kuitenkin huolehdittava siitä, että hankkeet eivät aiheuta merkittävää luontohaittaa. Tässä on syytä olla tarkkana, etenkin kun puhtaan siirtymän hankkeiden määritelmät tulevat pitkälti EU-lainsäädännöstä. Emme voi niihin määritelmiin vaikuttaa, joten meidän pitää vaikuttaa siihen, että kriteerit luonnon haittojen vähentämiseksi ovat riittävän tiukat.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

21.48 Juha Hänninen kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Perholehto arvioi korjaussarjaa, jolla vähennetään sääntelyä ja byrokratiaa. Mielestäni käsittely on tehty huolella ja perusteellisesti. Ymmärrän toki, että osa asiakkaista tarvitsee ohjausta enemmän kuin toiset. Sitä on kyllä varmasti saatavilla, ei ole pienintäkään epäselvyyttä.

Byrokratiaa emme tarvitse tässä maassa enää yhtään lisää, päinvastoin. Nyt sitä vähennetään ja kevennetään. Vaikutusarviointeja tehdään aina, aina tehdään vaikutusarvioinnit,

Punkt i protokollet PR 131/2024 rd

tietysti ei joidenkin mielestä koskaan riittävästi, mutta aina tehdään. Ympäristö ja luonto ja ilmasto ovat minulle, meille ja hallitukselle erittäin tärkeitä asioita. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Mikkonen, olkaa hyvä.

21.49 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Olin viime viikolla puhumassa kiinteistö- ja rakennusalan kestävyyttä käsittelevässä tilaisuudessa, jossa julkaistiin tällainen kestävyys kuntotarkastus alalle. Kyllähän tämän kuntotarkastuksen johtopäätökset olivat varsin epämiellyttäviä, itse asiassa tämä on otsikoitukin ”Epämiellyttävä totuus kiinteistö- ja rakennusalan kestävyysriskirakenteista”. Siinä tuotiin esille se, että toimet liittyen rakentamisen ilmastopäästöihin, energiamurrokseen, kiertotalouteen ja luontovaikutukseen vaatisivat nimenomaisesti nykyistä parempaa sääntelyä. Samanaikaisesti tunnustetaan se mahdollisuus ja myös se välttämättömyys, mitä rakentamisalalla tulee tehdä, jotta näihin haasteisiin voidaan paremmin vastata. Siellä oltiin kyllä hyvin pettynyt siihen, että nykyinen hallitus on nyt heikentämässä sitä päästövähennysohjattavuutta, mitä rakentamislakiin viime kaudella laitettiin, etenkin myös siihen poukkoilevuuteen, joka tässä nyt tulee esille. Kun ala oli jo hyvin valmistautunut näihin muutoksiin, niin nyt yhtäkkiä niihin tehdäänkin isoja muutoksia ja supistetaan niitä vaatimuksia. Tämä on tietysti valitettavaa ennen kaikkea niiden rakennusliikkeiden ja rakennuttajien ja toimijoiden osalta, jotka ovat olleet edelläkävijöitä, jotka ovat jo pidemmän aikaa varsin kunnianhimoisesti etsineet niitä ratkaisuja, millä voidaan rakentamiskannan ilmastopäästöjä vähentää, millä voidaan kiertotaloutta edistää ja luontovaikutuksia vähentää.

Itse ajattelen, että olisi kyllä koko alankin näkökulmasta reilua, että lainsäädännöllä näitä vaatimuksia ohjattaisiin, koska silloin tietysti se pelikenttä olisi tasainen. Ja niin kuin tuossa äskeisessä puheessa kerroin, se antaa myös melkoista kilpailuetua, ja sen takia muissa Pohjoismaissa ollaan nyt huomattavasti meitä pidemmällä. Meillähan oli ajatus tuoda tätä samaa sääntelyä, mitä yhdessä tiiviisti Pohjoismaiden kanssa viime hallituskauden aikana tehtiin — ja ympäristöministerinä sain sitä olla tekemässä — nyt meidän lainsäädäntöömme, mutta valitettavasti me jäämme nyt pahasti jälkeen naapurimaistamme. Tämä on varsin valitettavaa. Ja tietysti meillä on myös paljon rakennusyhtiöitä, jotka toimivat kaikissa Pohjoismaissa, ja siinäkin mielessä tämä yhteinen sääntely olisi monella tapaa myös heidän etunsa.

Luulen, että me tulemme ennemmin tai myöhemmin törmäämään siihen, että rakentamisalallakin näitä ilmastotoimia tarvitaan ehdottomasti lisää, ja luulen, että lainsäädäntöäkin siinä pitää apuna käyttää. Siinäkin mielessä nyt tämä pakittaminen on ihan turha viive tässä toiminnassa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

21.52 Juha Hänninen kok: Arvokas puhemies! Haluan vielä tähän lopuksi todeta, että minä käyn sellaisissa piireissä ja kokouksissa, joissa rakennusliikkeet ja heidän edustajansa kehuvat, että on hieno ja mahtava homma, että nyt byrokratiaa vähennetään ja helpotetaan tätä yrittäjien ja rakentajien asiaa. — Kiitos. [Mai Kivelä: Entäs kansalaisten oikeudet?]

Riksdagen avslutade den allmänna debatten och avbröt behandlingen av ärendet.